

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ДЕПАРТАМЕНТУ ОСВІТИ І НАУКИ
ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г. С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. МИХАЙЛА
ОСТРОГРАДСЬКОГО
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

**Факультет гуманітарних наук, психології та педагогіки
кафедра психології та соціології**

МАТЕРІАЛИ

**XV науково - практичної конференції з проблем вищої освіти
(з міжнародною участю)**

**«СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА»**

16-17 листопада 2018 року

м. Сєвєродонецьк

УДК 316.6
С 69

Рекомендовано до друку Вченою радою
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
(протокол № 3 від 30 листопада 2018 року)

С69 Соціально-психологічні проблеми трансформації сучасного суспільства: зб. наук. праць / За заг. ред. проф. Ю.О. Бохонкової. – Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. – 302 с.

Збірник містить матеріали XV науково-практичної конференції з проблем вищої освіти (з міжнародною участю) «Соціально-психологічні проблеми трансформації сучасного суспільства» (16-17 листопада 2018 р.). До збірки увійшли тези доповіді, есе, присвячені сучасному науковому осмисленню основних трансформаційних процесів, що відбуваються у сучасному суспільстві у зв'язку із його інформатизацією та глобалізацією.

Матеріали друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за достовірність фактів, цитат та інших відомостей несуть автори.

УДК 316.6

© Східноукраїнський національний
університет імені Володимира
Даля, 2018

незавершені внутрішні процеси та створити безпечний контекст для пошуків і моделювань рішень, «запустити» внутрішні процеси. Одночасно з трансформуючим та діагностуючим впливом вони можуть виконувати й інформаційну функцію.

Висновки. Таким чином, сучасні психолого-педагогічні технології супроводу професійного вибору підлітків – це динамічний набір активних форм, методів, способів, прийомів, які спеціалісти використовують для організації вирішення складних профорієнтаційних завдань. Технології повинні бути диференційованими за віком та потребують від педагогічних та психологічних працівників постійного ознайомлення та опанування ними для більш ефективних результатів роботи. Психотехнологіями профорієнтації з підлітками передбачено формування соціальної та психологічної зрілості особистості як результату процесу самовизначення, який веде до професійного визначення.

Л і т е р а т у р а

1. Лозовецька В. Професійна орієнтація молоді в умовах сучасного ринку праці. Київ, 2012. 157 с.
2. Смирнов А. Профорієнтація без самоопределения – деньги на ветер. URL: <https://newtonew.com/parenting/long-way-career-guidance> (дата звернення: 23.10.2018).

Бриль Марина Миколаївна - к. психол. н., старший викладач кафедри психології Київського національного університету культури і мистецтв.

Бундзяк Л. В., Алмаші С. І.

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ ПРАЦІВНИКІВ

Постановка проблеми. Робота в банківській сфері характеризується високою стресогенністю. Серед банківських службовців спостерігаються випадки перевтоми, зниження працездатності внаслідок втоми та перевантажень. Висока відповідальність, особливі вимоги до злагоженості в роботі підрозділів банків, часті зміни інструкцій, «розмитість» юридичних норм - всі ці чинники створюють напруженість в діяльності будь-якого банку.

Існує достатньо велика кількість концепцій, моделей стресу, як у вітчизняних, так і у зарубіжних дослідників. Серед них – когнітивна теорія психологічного стресу Р. Лазаруса, основу якої складає позиція розгляду стресу з суб'єктивних точок зору крізь призму когнітивних процесів; концепції професійного стресу (А.Н. Занковський, Т.Сох, В.Скорпфлюг та інші); соціально-психологічні теорії стресу (концепції: Д. Механик, Д. Дарендор, Б.П. Даренвенд та інші) та багато інших. Антистрессорна поведінка традиційно розглядається як професійно важлива риса в напружених умовах праці (А.М. Алексєєва, В.Л. Зливков, Є.М.Дубовська, Р.Л. Кричевський, О.Л. Журавльов, В.Г. Зазикін, О.І. Китов). Очевидна актуальність проблеми й зумовила вибір теми дослідження.

Викладення основного матеріалу. Зміна соціально-економічних умов в Україні, розширення спектру банківських послуг та збільшення попиту на дані послуги з боку представників різних соціальних груп призводить до виникнення і загострення конфліктів у банківській сфері, і як наслідок, порушення стресостійкості. Тому індивідуальні характеристики, професійні та ділові якості банківського службовця, який безпосередньо займається обслуговуванням клієнтів, є визначальними у виникненні і нейтралізації конфліктних ситуацій та встановленні довгострокових відносин між банком і клієнтом.

Власне, дослідження цієї проблеми дає можливість: виявити, що соціально-психологічні властивості банківських працівників визначають вибір тієї чи іншої стратегії поведінки в конфлікті; показати, що соціально-психологічні властивості банківських працівників визначають не тільки вибір стратегії поведінки в конфлікті, але і характер розвитку стресостійкості поведінки банківських працівників. Дає можливість через результати дослідження розвинути наукові уявлення: про взаємозв'язок і взаємовплив професійної діяльності; про стресостійкість і соціально-психологічні властивості та якості особистості.

Труднощі, з якими стикаються молоді банківські службовці, обумовлені відсутністю сформованого і стабільного професійного співтовариства. Вони працюють в умовах гострого дефіциту професійної спадкоємності. Не існує необхідних і прийнятих всіма морально-етичних цінностей, що регламентують взаємодії в банківській сфері, не розроблені ефективні правові механізми банківської справи, вимагає істотної доробки комплекс банківських інструкцій.

Відсутність чинника професійної спадкоємності виявляється також в групі молодих банківських службовців, що працюють на нижчих ступенях банківської ієрархії, наприклад на посаді операціоністів. Ця посада оплачується нижче статусу охоронця, і не дивлячись на те, що

банківська сфера є зараз престижною і порівняльно високооплачуваною, операціоністи часто незадоволені своїм положенням в банку. Окрім цього, багато хто з них надмірно формалізує взаємостосунки з клієнтами, не надаючи належного значення психологічним чинникам: працюють оперативно і чітко, але без спокусливої «американської» усмішки.

Робота в банківській сфері характеризується високою стресогенністю. Серед банківських службовців спостерігаються випадки перевтоми, зниження працездатності унаслідок втоми та перевантажень. Висока відповідальність, особливі вимоги до злагоженості в роботі підрозділів банків, часті зміни інструкцій, «розмитість» юридичних норм - всі ці чинники створюють напруженість в діяльності будь-якого банку.

Стійке і відносно високе фінансове забезпечення банківських працівників не компенсує негативного впливу хронічного стресу на їх життя і роботу. Переважна більшість з них скаржиться на нездужання стресогенного характеру: головний біль, різке підвищення або пониження кров'яного тиску, хворобливі відчуття у області серця. Нерідкі випадки прояву невмотивованої дратівливості: люди стають агресивними у стосунках один до одного, зриваються на крик або похмуро мовчать.

Нервова напруга, втома і роздратування після роботи переносяться в сім'ї. Окрім наявності хронічного руйнуючого стресу в банківській сфері є ще особливі причини, що зумовлюють необхідність організації спеціалізованої соціально-психологічної підтримки в банках. Доволі жорсткими є загальні професійні вимоги до працівників банківської сфери.

Висновки. На основі проведеного теоретичного аналізу, ми дійшли висновку, що основними факторами, що викликають професійний стрес є: об'єктивні (високий темп діяльності, тривалість роботи, «рваний» темп діяльності, підвищена відповідальність, значні фізичні навантаження і т.д.); суб'єктивні (міжособистісні і внутрішньоособистісні стреси). Перспективу подальшої роботи вбачаємо у емпіричному дослідженні психологічних характеристик стресостійкості банківського працівника.

Література

1. Корольчук М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк. – К. : Ніка-Центр, 2006. – 580 с.
2. Леонова А. Б. Стрес-менеджмент: сумна необхідність. Що підстерігає найуспішніших менеджерів / А. Б. Леонова. - М.: МГУ, 2000. – 148 с.

3. Плюх В.С. Характеристика стресостійкості банківських працівників / В.С.Плюх // Практична психологія та соціальна робота. – 2012. – №7. – С. 22-27.

Бундзяк Ліліана Володимирівна - здобувач вищої освіти за спеціальністю «Маркетинг» Мукачівського державного університету.

Алмаші Світлана Іванівна – старший викладач кафедри психології Мукачівського державного університету.

Буровіна О. В., Пелешенко О. В.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ КРИЗИ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ

Постановка проблеми. Проблема психологічної кризи середнього віку є актуальною для сучасної науки. Соціально-економічні, політичні, психологічні зміни в сучасному суспільстві, що відбуваються внаслідок його трансформації, викликають труднощі в адаптації особистості до нових умов існування і діяльності. Швидкі суспільні зміни негативно впливають на внутрішню рівновагу, гармонію, фізичне і психічне здоров'я особистості середнього віку, що може призвести до виникнення психологічних криз в житті особистості. Життєва криза - це психологічний стан особистості, при якому загострюються соціально-психологічні протиріччя та оновлюється її внутрішній світ.

Проблему життєвої кризи в психологічній літературі висвітлено в декількох напрямках. Перший напрямок дослідження життєвої кризи спрямований на сучасне пізнання людини як суб'єкта (Б.Г. Ананьев, Л.І. Анциферова, С.Л. Рубінштейн) і вивчення сутності життєвої кризи (А.Г. Асмолов, А.А. Бодальов, Н.В. Волкова). Другий напрямок психологічних досліджень з цієї проблематики присвячений впливу біографічних подій і фактів на виникнення життєвої кризи (Р.А. Ахмеров, К.Н. Василевська, Н.А. Логінова, Д. Маттесон). Третій напрямок вивчає вплив критичних ситуацій на виникнення життєвої кризи (І.В. Бриза, Е.Ф. Зеєр, Л.В. Сохань). Четвертий напрямок досліджує життєві кризи, що виникають в зв'язку з віковими змінами (Ш. Бюлер, Л.С. Виготський, Е. Еріксон, Б.Д. Ельконін тощо).

В останні роки активно досліджувалась проблема особливостей надання психологічної допомоги особистості, що переживає життєву